

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА
ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISES

УДК 657.1.011.56: 65.011.56

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.397-404>

Кузьмін Т.Л.

**ОБЛІК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Карпатський (Прикарпатський) національний
університет імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра обліку і оподаткування,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76000, Україна,
тел.: +380987611616,
e-mail: tetiana.ivaniuk@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4601-1226>

Анотація. Стаття спрямована на дослідження особливостей застосування сучасного програмного забезпечення для обліку зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в умовах цифрової трансформації. У публікації акцентовано увагу на функціональних можливостях програм, здатних автоматизувати облік валютних операцій, митного оформлення, роботи з контрактами та іншими складовими ЗЕД. Проведено порівняльний аналіз популярних програмних рішень (Master: Бухгалтерія, ISPro, SAP S/4HANA, Dilovod), що дозволило виявити їх переваги й обмеження відповідно до специфіки підприємств різного масштабу.

Метою статті є дослідження ролі сучасного програмного забезпечення в забезпеченні ефективного обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах цифрової трансформації. А також виявлення основних функціональних характеристик, переваг та недоліків провідних програмних рішень, що використовуються в цій сфері, а також визначення критеріїв, за якими доцільно здійснювати їх вибір. З метою реалізації поставленої у статті мети було застосовано сукупність наукових методів дослідження, зокрема, метод індукції та дедукції застосовувався для логічного обґрунтування підходів до вибору програмного забезпечення для обліку ЗЕД. Системний аналіз дав змогу комплексно оцінити функціональні можливості програм у взаємозв'язку з цифровими трансформаційними процесами в обліку. Метод синтезу дозволив узагальнити результати аналізу та сформулювати рекомендації щодо критеріїв вибору. Абстрагування використовувалося для теоретичного осмислення ключових понять і формування висновків. Візуалізація даних у таблицях і рисунках була здійснена за допомогою графічного методу.

Науковою новизною дослідження є систематизація вимог до програмного забезпечення в контексті цифрової трансформації та обґрунтування підходів до його вибору для забезпечення ефективного ведення обліку ЗЕД.

Результати дослідження можуть бути використані практиками бухгалтерського обліку та управління як основа для прийняття рішень щодо впровадження цифрових рішень у зовнішньоекономічну діяльність підприємств. Узагальнені висновки можуть слугувати базою для подальших досліджень щодо інтеграції облікових систем із глобальними цифровими платформами та розвитку методик автоматизованого контролю в міжнародних операціях.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, цифрова трансформація, програмне забезпечення, цифровізація, облік ЗЕД.

ACCOUNTING OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION

Vasyl Stefanyk Carpathian (Precarpathian) National
University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Accounting and Taxation,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76010, Ukraine,
tel.: +380987611616,
e-mail: tetiana.ivaniuk@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4601-1226>

Abstract. The article is aimed at exploring the specifics of using modern software for accounting foreign economic activity (FEA) in the context of digital transformation. The publication focuses on the functional capabilities of programs capable of automating the accounting of foreign currency transactions, customs clearance, working with contracts, and other components of FEA. A comparative analysis of popular software solutions (Master: Accounting, ISPro, SAP S/4HANA, Dilovod) has been conducted, highlighting their advantages and limitations according to the specifics of enterprises of different scales.

The purpose of the article is to investigate the role of modern software in ensuring efficient accounting of foreign economic activity for enterprises in the context of digital transformation. The study also aims to identify the main functional characteristics, advantages, and disadvantages of leading software solutions used in this field and to define the criteria by which their selection should be made. To achieve the article's goal, a set of scientific research methods was applied. Specifically, the methods of induction and deduction were used to logically substantiate the approaches to selecting software for FEA accounting. A systematic analysis allowed for a comprehensive assessment of the functional capabilities of the programs in the context of digital transformation processes in accounting. The synthesis method helped generalize the analysis results and formulate recommendations on selection criteria. Abstraction was used for theoretical reflection on key concepts and the formation of conclusions. Data visualization in tables and figures was carried out using the graphic method.

The scientific novelty of the research lies in the systematization of software requirements within the digital transformation context and the justification of approaches to its selection for efficient FEA accounting.

The results of the research can be used by accounting professionals and management as a basis for making decisions about implementing digital solutions in foreign economic activity. The generalized conclusions may serve as the foundation for further studies on the integration of accounting systems with global digital platforms and the development of automated control methods in international operations.

Keywords: foreign economic activity, digital transformation, software, digitalization, accounting of foreign economic activity.

Вступ. Сучасні процеси глобалізації світової економіки, інтеграція України до міжнародного економічного простору та зростання участі вітчизняних підприємств у різних формах міжнародної комерційної діяльності зумовлюють зростання значущості зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) як важливої складової їх господарської активності. Проведення ЗЕД національними суб'єктами господарювання формує в системі бухгалтерського обліку специфічні об'єкти, облік яких потребує застосування особливих методичних підходів із активним використанням цифрових технологій.

У контексті цифрової трансформації економіки відбувається суттєве переосмислення підходів до організації облікових процесів, зокрема у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Використання сучасних цифрових рішень – таких як хмарні технології, електронний документообіг, автоматизовані системи обліку та

аналітики – сприяє підвищенню оперативності, точності та прозорості облікових даних, що особливо важливо для здійснення зовнішньоекономічних операцій, які пов'язані з високим рівнем ризиків та регуляторної складності.

Водночас цифровізація висуває нові вимоги до організації бухгалтерського обліку ЗЕД, передбачаючи необхідність не лише технічного оновлення облікових систем, а й перегляду нормативно-методологічної бази, а також підвищення цифрової компетентності фахівців. У таких умовах облік зовнішньої діяльності має трансформуватись у гнучку, технологічно орієнтовану систему, здатну ефективно функціонувати в умовах змін зовнішнього середовища та глобальної конкуренції.

Дослідження питання цифровізації облікових процесів підприємства, зокрема в сфері зовнішньоекономічної діяльності, займалися багато вчених. Так, С. Бардаш і І. Грабчук у своєму дослідженні аналізують ключові можливості та ризики впровадження цифрових технологій у сфері бухгалтерського обліку [1]. Вони підкреслюють, що одним із головних результатів використання цифрових рішень є значне скорочення часу, необхідного для збору та обробки облікової інформації.

У дослідженні Т. Гайдучок та Н. Цегельник розглядається впровадження технологій Big Data у бухгалтерський облік [2]. Автори відзначають, що використання великих даних може суттєво змінити облікові процеси на підприємствах, сприяючи зниженню витрат, підвищенню ефективності управлінських рішень і забезпеченню оперативного виявлення причин та проблем у режимі реального часу.

С. Бурлан наголошує, що цифровізація є визначальним трендом у розвитку бухгалтерського обліку, який спричиняє суттєві трансформації традиційних підходів до ведення облікових процесів [3].

У.С. Савків та Т.Л. Кузьмін досліджують вплив новітніх цифрових технологій на трансформацію методології та практики бухгалтерського обліку. Вони акцентують увагу на застосуванні сучасних інформаційних технологій для збору та обробки облікової інформації, а також на запровадженні нових напрямків удосконалення теоретичних, методичних і прикладних аспектів розвитку бухгалтерського обліку [4].

Дослідження Н. Правдюк і М. Обнявки зосереджене на аналізі блокчейну в рамках облікових систем. Автори визначають основні чинники, що впливають на витрати впровадження блокчейну [5]. Підкреслено, що бухгалтерам, командам, керівництву та державним установам, які інтегрують блокчейн та приймають рішення на основі інформації з цієї технології, знадобляться нові компетенції для ефективної адаптації до змінюваного середовища.

Проте питання обліку ЗЕД в умовах цифрової трансформації залишається актуальним і недостатньо дослідженим, з огляду на специфіку зовнішньоекономічних операцій, багатовалютність, вплив міжнародних стандартів та високий рівень регуляторного навантаження. У цьому контексті особливої важливості набуває розробка ефективної цифрової інфраструктури для обліку зовнішньоекономічної діяльності, яка б відповідала міжнародним вимогам і водночас враховувала національні особливості облікової політики. Такий підхід дозволить не лише підвищити якість фінансової звітності, а й посилити конкурентоспроможність підприємств на світовому ринку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі сучасного програмного забезпечення в забезпеченні ефективного обліку зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах цифрової трансформації. А також виявлення основних функціональних характеристик, переваг та недоліків провідних програмних рішень, що використовуються в цій сфері, а також визначення критеріїв, за якими доцільно здійснювати їх вибір.

З метою реалізації поставленої у статті мети було застосовано сукупність наукових методів дослідження. Зокрема, метод індукції та дедукції застосовувався для логічного обґрунтування підходів до вибору програмного забезпечення для обліку ЗЕД. Системний аналіз дав змогу комплексно оцінити функціональні можливості програм у взаємозв'язку з цифровими трансформаційними процесами в обліку. Метод синтезу дозволив узагальнити результати аналізу та сформулювати рекомендації щодо критеріїв вибору. Абстрагування використовувалося для теоретичного осмислення ключових понять і формування висновків. Візуалізація даних у таблицях і рисунках була здійснена за допомогою графічного методу.

Результати. У сучасних умовах цифрової трансформації облікові процеси в сфері зовнішньоекономічної діяльності потребують впровадження сучасних програмних рішень, що забезпечують високу ефективність, точність і прозорість облікових операцій. Різноманітні програмні продукти дозволяють автоматизувати складні процеси, зокрема валютні операції, митні оформлення та управління зовнішньоекономічними контрактами. Вибір оптимального програмного забезпечення для ведення обліку ЗЕД залежить від конкретних потреб підприємства, його розміру, галузі та рівня складності операцій. У таблиці 1 представлено порівняння популярних програмних продуктів, таких як Master: Бухгалтерія, ISPro, SAP S/4HANA та Dilovod, які використовуються для обліку зовнішньоекономічної діяльності в умовах цифрової трансформації. Їх порівняння дозволяє визначити основні можливості, переваги та недоліки кожної з програм з огляду на специфіку ведення ЗЕД.

Упровадження цифрових технологій у процес обліку зовнішньоекономічної діяльності дає змогу не лише автоматизувати рутинні облікові операції, пов'язані з експортно-імпортними транзакціями, валютними розрахунками та митним оформленням, але й впроваджувати інноваційні облікові рішення, що відповідають вимогам глобального бізнес-середовища. Ігнорування цифрової трансформації в цій сфері створює суттєві ризики для ефективності облікових процесів і довгострокової конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках.

У таблиці 1 порівнюються основні програмні рішення, що використовуються для обліку ЗЕД в умовах цифрової трансформації. Кожен програмний продукт має свої специфічні функціональні можливості, переваги та недоліки, що визначають його застосування в залежності від типу і масштабу підприємства.

Перше програмне рішення – Master: Бухгалтерія. Даний програмний продукт спеціалізується на обліку валютних операцій, імпорту/експорту, а також на аналізі зовнішньоекономічних контрактів. Серед його основних переваг виділяються зручний інтерфейс, адаптований під національне законодавство, а також можливість роботи з мультивалютністю, що дозволяє ефективно працювати з міжнародними фінансовими операціями. Проте, для великих підприємств можуть виникати деякі обмеження в його використанні, що стосується складності обробки великих обсягів даних та багатьох операцій.

Наступне програмне забезпечення – ISPro, яке автоматизує облік зовнішньоекономічних операцій, митних зборів та валютних коливань. Програмне рішення має широкий функціонал для роботи з ЗЕД та можливість інтеграції з іншими модулями підприємства, що дозволяє ефективно обробляти різні аспекти діяльності. Однак, система може вимагати складних налаштувань для специфічних потреб окремих підприємств, що може бути дещо ускладнено для деяких користувачів, особливо у великих компаніях із високими вимогами до кастомізації.

Таблиця 1

Порівняння програмних рішень для обліку зовнішньоекономічної діяльності в умовах цифрової трансформації

Table 1

Comparison of software solutions for accounting of foreign economic activity in the context of digital transformation

Назва програмного забезпечення	Основні можливості для ЗЕД	Переваги	Недоліки
Master Бухгалтерія	Облік валютних операцій, імпорту/експорту, аналіз зовнішньоекономічних контрактів	Зручний інтерфейс, оптимізований під національне законодавство, мультивалютність	Можливі обмеження для великих підприємств
ISPro	Автоматизація зовнішньоекономічних операцій, облік митних зборів та валютних коливань	Широкий функціонал для ЗЕД, інтеграція з іншими модулями підприємства	Може потребувати складних налаштувань для специфічних потреб ЗЕД
SAP S/4HANA	Інтеграція ЗЕД з усіма бізнес-процесами, аналітика в режимі реального часу	Потужна аналітика, інтеграція з глобальними бізнес-системами, швидкість обробки даних	Висока вартість впровадження та обслуговування
Dilovod	Облік зовнішньоекономічних операцій, автоматизація документообігу	Легкість у використанні, підтримка малого та середнього бізнесу, доступність	Обмеженість для великих підприємств та складних бізнес-процесів

Джерело: самостійно розроблено автором.

SAP S/4HANA є одним з найбільш потужних рішень серед розглянутих. Воно пропонує повну інтеграцію ЗЕД з усіма бізнес-процесами підприємства, а також можливість отримання аналітики в режимі реального часу. Система підтримує інтеграцію з глобальними бізнес-системами, що забезпечує швидкість обробки даних на міжнародному рівні. Проте, однією з основних проблем цієї програми є її висока вартість впровадження та обслуговування, що може бути недоступним для малих і середніх підприємств.

Останнє програмне забезпечення – Dilovod, яке спеціалізується на обліку зовнішньоекономічних операцій та автоматизації документообігу. Це рішення дуже зручне у використанні, підтримує малий та середній бізнес, а також є доступним для підприємств з обмеженим бюджетом. Однак його функціонал є обмеженим для великих підприємств або для підприємств з більш складними бізнес-процесами, що може суттєво обмежити його застосування в масштабних або міжнародних компаніях.

Вибір оптимального програмного рішення для обліку ЗЕД потребує ретельного аналізу кількох ключових факторів, оскільки кожен з них може значно вплинути на ефективність облікових процесів підприємства. Основними критеріями вибору програмного забезпечення для обліку зовнішньоекономічної діяльності є: відповідність законодавству; функціональні можливості; інтеграція з іншими системами; зручність використання; технічна підтримка та оновлення; безпека (рис. 1).

Першим критерієм є відповідність законодавству, що означає необхідність адаптації програмного забезпечення до актуальних вимог податкового, митного та іншого регулюючого законодавства. Це забезпечує не лише коректність даних, а й

можливість швидко реагувати на зміни в нормативно-правовій базі, що є критично важливим для обліку зовнішньоекономічних операцій.

Що стосується функціональних можливостей, то програма повинна бути здатна автоматизувати ключові облікові процеси, такі як облік валютних операцій, митне оформлення, управління зовнішньоекономічними контрактами та іншими специфічними завданнями, що виникають у процесі ведення ЗЕД. Важливо, щоб програмне забезпечення дозволяло безпечно та ефективно обробляти великі обсяги даних, а також забезпечувало високу точність і прозорість усіх операцій.

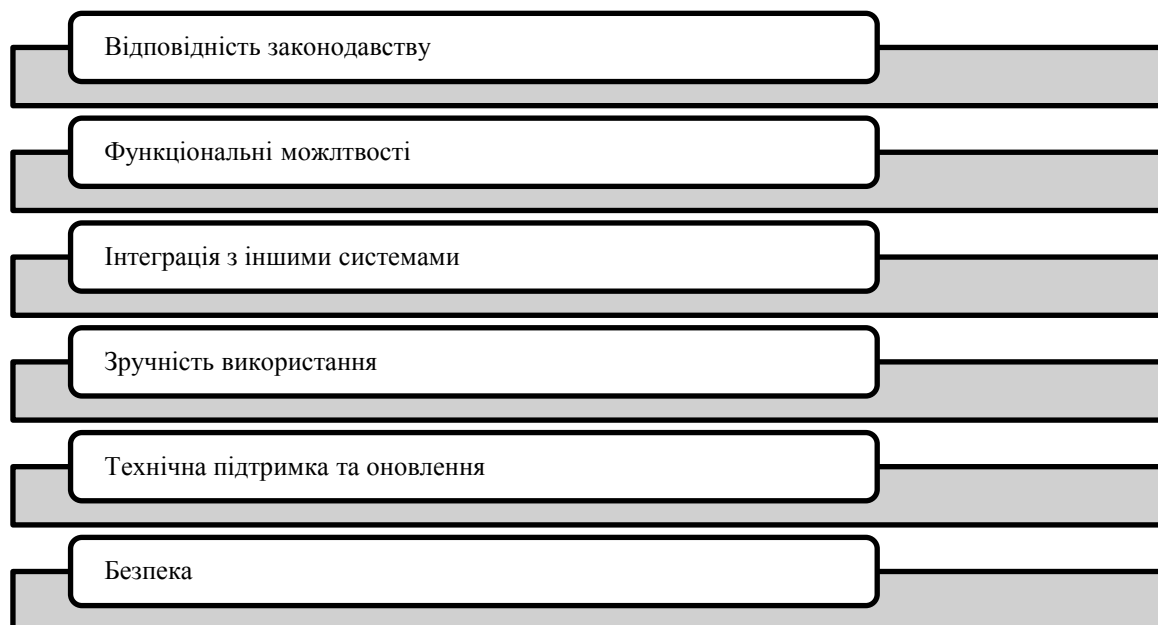

Рис. 1 Критерії вибору програмного забезпечення для потреб обліку ЗЕД
Fig 1. Criteria for selecting software for foreign economic activity accounting needs
Джерело: самостійно розроблено автором.

Наступним важливим критерієм є інтеграція з іншими системами, оскільки ефективне управління зовнішньоекономічними операціями потребує обміну інформацією з іншими програмними продуктами, такими як ERP-системи, митні та податкові платформи. Це дозволяє значно спростити процеси та зменшити кількість помилок, що можуть виникати під час ручного введення даних.

Також важливою є зручність використання програмного забезпечення. Інтерфейс має бути інтуїтивно зрозумілим, а всі функції доступними для користувачів різного рівня підготовки. Це дозволяє знизити витрати часу на навчання персоналу та підвищити загальну ефективність роботи.

Технічна підтримка та оновлення – це ще один важливий аспект. Програма повинна надавати можливість оперативного отримання допомоги у разі виникнення проблем, а також забезпечувати регулярне оновлення для підтримки актуальності програмного забезпечення, що включає як зміни в законодавстві, так і поліпшення функціоналу.

Не менш важливим є аспект безпеки. Програмне забезпечення повинно гарантувати захист даних, що обробляються, від несанкціонованого доступу, а також забезпечувати шифрування важливих даних і резервне копіювання. Це дозволяє знизити ризики, пов'язані з витоком інформації або втратою даних.

Таким чином, цифрова трансформація обліку ЗЕД є не лише сучасною тенденцією, а й об'єктивною необхідністю для підвищення конкурентоспроможності

підприємств у глобалізованому середовищі. Використання спеціалізованого програмного забезпечення, адаптованого до вимог ЗЕД, дозволяє автоматизувати ключові процеси, підвищити точність і прозорість обліку, а також оперативно реагувати на зміни у нормативно-правовому полі. Водночас правильний вибір таких програмних рішень має базуватися на чітких критеріях, що враховують як технічні, так і функціональні вимоги підприємства.

Висновки. У процесі дослідження було з'ясовано, що ефективне ведення обліку зовнішньоекономічної діяльності в умовах цифрової трансформації неможливе без впровадження сучасних програмних рішень. Такі рішення повинні не лише відповідати вимогам національного законодавства, а й забезпечувати гнучкість, адаптивність до змін ринку, інтеграцію з іншими бізнес-системами та безпечну роботу з великими обсягами даних. Саме автоматизація обліку валютних операцій, митного оформлення та управління контрактами дозволяє підвищити оперативність і прозорість фінансових процесів підприємства.

Результати порівняння програмних продуктів Master: Бухгалтерія, ISPro, SAP S/4HANA та Dilovod показали, що кожне програмне забезпечення має свої сильні сторони та обмеження. Це підкреслює важливість індивідуального підходу при виборі програм для ведення ЗЕД-обліку, враховуючи розмір, галузь і специфіку діяльності підприємства. Крім того, особливу увагу слід приділяти технічній підтримці та можливості масштабування рішень відповідно до зростаючих потреб бізнесу.

Подальші перспективи дослідження полягають у глибшому аналізі практичного досвіду впровадження програмних рішень у вітчизняних підприємствах, оцінці економічної ефективності цифровізації облікових процесів у ЗЕД, а також у вивченні можливостей штучного інтелекту й машинного навчання в автоматизованому обліку зовнішньоекономічної діяльності. Це дозволить сформулювати комплексні рекомендації для підприємств, що прагнуть зміцнити свої позиції на міжнародних ринках в умовах динамічних цифрових змін.

1. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301> (дата звернення: 18.04.2025).
2. Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Використання BigData як інноваційної інформаційної технології в системі ведення бухгалтерського обліку. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в умовах переходу до Індустрії 4.0* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 берез. 2020 р. Рівне : НУВГП, 2020. С. 27–28.
3. Бурлан С. Діджиталізація як ключовий тренд бухгалтерського обліку. *Розвиток соціально-економічних систем в геоелектронному просторі*: матеріали 3 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 19 травня 2023 року). Тернопіль : ФОП Паляниця В.А., 2023. С. 57–59.
4. Савків У.С., Кузьмін Т.Л. Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Вип 19. Т.2. С. 87-95.
5. Правдюк Н. Л., Обнявко М. В. Впровадження блокчейну в облікову систему: кроки назустріч. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9913> (дата звернення: 18.04.2025).
6. Баланюк І.Ф., Іванюк Т.Л. Застосування цифрових технологій в консалтингу з обліку і оподаткування. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18(2). С. 8-15.
7. Руденко С. В., Погрібняк Д. С. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації. *Вісник Хмельницького нац-го ун-ту*. 2021. № 1. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?page_id=39 (дата звернення: 17.04.2025).

References

1. Bardash, S.V., and I.L. Hrabchuk. "Digital Technologies in Accounting: Main Opportunities and Risks." *Effective Economy*, no. 9, 2021, www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301. Accessed 18 Apr. 2025.
2. Haiduchok, T.S., and N.I. Tsehelnyk. "Using BigData as an Innovative Information Technology in Accounting Systems." *Actual Problems of Accounting and Analytical Support in the Context of Transition to Industry 4.0: Proceedings of the International Scientific-Practical Conference*, 26–27 Mar. 2020, NUVHP, 2020, pp. 27-28.

3. Burlan, S. "Digitalization as a Key Trend in Accounting." *Development of Socio-Economic Systems in the Geoeconomic Space: Proceedings of the 3rd International Scientific-Practical Conference* (Ternopil, May 19, 2023). FOP Palanytsia V.A., 2023, pp. 57–59.
4. Savkiv, U.S., and T.L. Kuzmin. "Improvement of Accounting and Reporting in the Digital Economy." *Actual Problems of Regional Economic Development*, vol. 19, no. 2, 2023, pp. 87-95.
5. Pravdyuk, N.L., and M.V. Obniavko. "Implementing Blockchain in Accounting Systems: Steps Toward Integration." *Effective Economy*, no. 1, 2022, www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9913. Accessed 18 Apr. 2025.
6. Balanyuk, I.F., and T.L. Ivaniuk. "Application of Digital Technologies in Consulting for Accounting and Taxation." *Actual Problems of Regional Economic Development*, vol. 18, no. 2, 2022, pp. 8-15.
7. Rudenko, S.V., and D.S. Pogribnyak. "Accounting in the Context of Digitalization." *Bulletin of Khmelnytsky National University*, no. 1, 2021, journals.khnu.km.ua/vestnik/?page_id=39. Accessed 17 Apr. 2025.

Дата подання: 29.04.2025